

CRONICA EXPOZIȚIEI REVOLUȚIA ROMÂNILOR DE LA 1848-1849 ÎN CONTEXT EUROPEAN

Virgiliu G. TEODORESCU

În primăvara anului 1998, a fost declanșată acțiunea de realizare a unei expoziții menite să fie prezentată publicului din Republica Federală Germania, pentru a evidenția evenimentele care s-au desfășurat pe plaiurile românești în anii 1848-1849.

Gazda inițială a expoziției itinerare urma să fie Arhivele Federale ale Germaniei. Informațiile oferite de colegii care au cunoscut această instituție erau stimulatoare pentru a realiza o acțiune de anvergură. Ambientul creat de spațiu și mobilierul din dotarea instituției amintite confereau condiții optime pentru organizarea unei asemenea expoziții. Se preconiza să fie expuse mărturii reunite pe circa 40 de panouri. Se impunea ca planșele să aibă proporțiile panourilor, să nu ocupe un volum mare și să aibă o greutate cât mai scăzută, având în același timp calitatea de a fi bine protejate în

timpul transportului și a manipulărilor la montările și demontările care vor interveni cu ocazia parcurgerii itinerarului propus în diverse localități din Germania.

O primă problemă a fost trecerea în revistă a mărturiilor încorporate în banca de date a Serviciului de Informatică al Arhivelor Naționale. Numărul pozițiilor și varietatea genurilor de documente au impus să acordăm atenție repartiției teritoriale a evenimentelor la zi, personalitățile implicate, relațiile între românii de pretutindeni mobilizați aceluiași ideal, măsurile de represiune împotriva românilor, intervențiile trupelor maghiare, ruse și otomane, măsurile de cercetare și sancționare a participanților la revoluție, situația și activitatea celor în exil ș.a. Dificultatea cea mare a constat în selectarea mărturiilor care să devină componentele viitoarei expoziții.

Parcurgând această numeroasă și valoroasă documentare am ajuns la convingerea că pentru preconizata expoziție vom fi în situația de a renunța la „clasica” tratare prezentând evenimentele din Moldova, Țara Românească, Transilvania. Am preconizat și am ajuns la formula prezentării cronologice, prin care se pot sugera mai concludent relațiile permanente între românii din arcul intra și extracarpatic, mărturiile fiind în acest sens edificatoare.

Au fost reținute pentru realizarea expoziției 289 documente evocatoare ale anilor 1848-1849, preconizând ca ele să fie prezentate pe 39 panouri perechi (mari și mici). A fost folosit ca suport pentru planșe un carton subțire, de culoare roșie. O atenție deosebită s-a acordat iconografiei. Pentru a fi cât mai aproape de epoca anilor 1848-1849 am recurs la reproduceri din publicații contemporane, care au reținut fizionomia persoanelor la acea dată.

Din momentul definitivării a ce și cât expunem s-a trecut la operațiunea de machetare a panourilor și la cașerarea expонатelor. Au fost folosite xerografii și facsimile, reproduceri de pe documentele originale sau microfilmele obținute din străinătate. Pentru a nu încălca planșele cu textele explicative s-a folosit formula definirii fiecărei piese cu un număr care era în concordanță cu poziția din catalog. Concomitent cu operațiunile de

asamblare s-a trecut la traducerea textelor în limba germană, misiune încredințată domnului Gernot Nussbächer. Pentru protejarea planșelor în timpul transportului s-au confecționat mape speciale și saci din folie de plastic. Măsurile s-au dovedit benefice constatându-se că după transportarea cu mijloace auto, aproape 2000 de km, exponatele au ajuns la destinație în bune condițiuni. La Arhivele Federale ale Germaniei, cu sprijinul colegilor din această instituție, s-a trecut la degajarea panourilor de anterioarele exponate și integrarea planșelor aduse din România. Profesionalismul colegilor din această instituție ne-a relevat experiența și interesul ce-l acordă acestei activități.

În cadrul ansamblului arhitectonic care găzduiește Arhivele Federale, special conceput și realizat pentru a găzdui tezaurul documentar, sala de expoziții este o componentă a spațiilor aflate la dispoziția publicului. Ne referim la holul central de la parter, inclusiv spațiile laterale care includ sala de conferințe cu circa 250 de locuri dispuse în amfiteatru, cu dotări tehnice care asigură sonorizarea, iluminarea și proiecția de filme, trei săli de seminarii (fiecare asigurând desfășurarea unor activități cu circa 30 de persoane) cu dotările tehnice adecvate, inclusiv aparatura pentru informatizare.

Atât pentru publicul ocazional, cât și pentru personalul instituției un panou-avizier

găzduiește afișajul la zi al manifestărilor cultural-științifice găzduite de Arhivele Federale cât și de alte instituții. Garderoba și serviciile sanitare sunt plasate în apropierea ghișeului de informații și supraveghere a accesului în instituție. Dotarea tehnică oferă posibilitatea supravegherii concomitente a perimetrului edificiului, a căilor de acces etc.

Holul de la parter este gazda și a unei expoziții permanente. Este, de fapt, o combinație între folosirea unui perete la care a fost adosat un panou cu casetări care, prin texte, evidențiază prezența și facilitează posibilitatea de consultare a unor fonduri și colecții din zestrea arhivelor, precum și imagini ale unor asemenea mărturii. Vitrinele dispersate în spațiul larg al holului oferă posibilitatea cunoașterii amplei acțiuni de editare a unor publicații care includ documente ca referință la diverse teme de mare interes pentru cercetarea științifică.

La etaj, publicul are acces pe o scară monumentală, plasată chiar în centrul holului. Și în acest caz, spațiul holului este cu întrebuințări multiple, putând găzdui circa 100 de participanți, la manifestări cultural-științifice, expoziții. Vitrinele, variate ca arhitectură și proporții, permit expuneri diversificate ca forme și dimensiuni, beneficiind de iluminare reglabilă, care să faciliteze accentuarea și concentrarea atenției publicului spre prioritățile preconizate de

organizator. Prin modul de grupare este asigurată posibilitatea expunerii concomitente a mai multor teme. Concret, la data prezenței noastre, un grup de vitrine era atribuit prezentării muncii de restaurare, iar alta prezentării publicațiilor elaborate de Arhivele Federale. O parte din pereții holului de la etaj, cei exteriori, sunt de metal și sticlă, permițând privitorului să remarce, de la înălțimea platformei pe care a fost ridicată complexa clădire (însușind circa 45.000 m.p.) a Arhivelor Federale, larga deschidere asupra orașului Koblenz, situat la confluența Moselei cu Rinul. Orașul adăpostește cu puțin peste 100.000 de locuitori (cu localitățile limitrofe) și poate fi caracterizat ca o concentrare de viață umană al cărei habitat a fost reedificat după anul 1950. Varietatea și funcționalitatea au constituit prioritățile cărora a fost necesar să li se găsească cele mai bune soluții. În cazul Arhivelor Federale, faptul că această construcție este plasată pe platforma înaltă a orașului, că edificiul este încadrat de o zonă verde, separându-l de construcțiile apropiate, îi asigură protecția cuvenită de eventuale evenimente distructive. O a doua caracteristică este faptul că materialele pentru construcții puse în operă sunt durabile și de calitate, inclusiv din punct de vedere estetic. Îmbinarea fericită între structura metalică, sticlă, aluminiu, bazalt și alte materiale

asigură parametri superiori de funcționalitate și întreținere curentă. Se poate afirma că investiția a căutat să faciliteze condiții optime de muncă, dotările și accesele oferind asemenea posibilități.

Revenim la descrierea sălii de la etajul I. Sala de expoziții, de formă (aproape) pătrată (circa 17x17m) are în zona centrală doi stâlpi de susținere, care nu lezează accesul și circuitul și chiar permit o distribuire a mobilierului într-un flux de vizitare și totodată se poate constitui zona de amplasare a panoului central care definește tema expoziției. În cazul expoziției *Revoluția românilor de la 1848-1849 în context european* au fost folosite 39 de panouri, grupate și amplasate în diverse formule, fapt ce a înlăturat o eventuală monotonie. Mobilierul avut la dispoziție este funcțional, ușor de asamblat și de manevrat. Panourile, cuplate față-spate, fiind constituite pentru fiecare față dintr-un panou vertical (1,00x0,70 m) și un panou oblic (0,50x0,70m), sunt confecționate din aluminiu, iar protejarea planșelor este asigurată de o placă de plastic. Anterior, au fost folosite și plăci de sticlă. Cuantumul de spargeri a determinat înlocuirea acestora cu cele din plastic. Acest mobilier, prin înălțimea de montare a panourilor pe axul picioarelor de susținere, se dovedește a fi însă foarte scund. Înălțimea nefiind reglabilă, panourile se pretează

pentru expoziții adresate elevilor claselor de gimnaziu. Pentru mături sunt incomode, obligându-i, atunci când acordă atenție exponatelor din partea de jos, să se aplece excesiv. Ca atare, pentru viitor va trebui ca din momentul conceperii machetei unei expoziții să se preconizeze ca pentru suprafețele de jos să avem numai piese iconografice, detalii mărite. În compunerea expoziției au fost integrate și două vitrine. În prima, gazdele au expus o pălărie cu eșarfa revoluționarilor germani de la 1848, o cocardă și câteva publicații referitoare la acest eveniment. A doua vitrină a reunit câteva publicații românești referitoare la evenimentele de pe plaiurile carpatine. Erau publicațiile recent editate în România, care au fost oferite de delegația română Arhivelor Federale din partea autorilor.

Un cuvânt și despre dotarea sălii de expoziții. Pentru expunerea la perete există o discretă simeză de care pot fi atârnată la înălțimea dorită exponatele preconizate. Instalația electrică este concepută pentru a fi redistribuită în funcție de amplasamentele panourilor, ale vitrinelor etc. Concret, după ce s-a definitivat aranjamentul sălii, omul de specialitate a redistribuit sursele de lumină, asigurând astfel o concentrare corespunzătoare pe panourile și vitrinele respective, precum și pe panoul central, pe care a fost expusă o

sinteză care oferă publicului posibilitatea de a afla cronologic ceea ce se petrecea concomitent, pe teritoriul german și pe cel românesc.

O altă dotare o constituie instalația de sonorizare. Aflând prea târziu de existența ei am regretat că nu adusesem, ca document, și înregistrări sonore care să redea atmosfera anilor 1848-1849 și prin intermediul cântecului, mobilizator, la timpul respectiv. Ne referim la *Deșteaptă-te române*, la marșul *În numele guvernului* compus de Pascu Purcărea, unter ofițer de linie în Regimentul nr.2, și toată suita de cântece dedicate lui Avram Iancu și ai lui luptători *Marșul lui Iancu*, *Hora Ardealului* ș.a.

Tot în dotarea sălii este și un ecran, care poate fi folosit la prezentarea complementară, la proiectarea de imagini.

Vernisajul expoziției a fost mediatizat de gazde pentru joi, 14 ianuarie 1999, orele 18,00. O numeroasă și impresionantă asistență a onorat această acțiune. În compunerea vernisajului au existat două momente distincte. Primul s-a desfășurat în ambianța spațiului de la etajul I, unde din timp fuseseră aduse și aranjate scaune, pupitru pentru vorbitori cu instalația de amplificare și, sperăm, de înregistrare a celor enunțate.

Cu puține minute înainte de orele 18, gazdele au constatat că numărul scaunelor, circa 70, era insuficient, încât s-a recurs la o

suplimentare a numărului de locuri. Auditoriul a putut urmări cele exprimate de cei trei vorbitori. Primul a luat cuvântul prof. dr. Friedrich P. Kahlenberg, președintele Arhivelor Federale ale Germaniei care, în alocuțiunea sa, și-a exprimat satisfacția că bunele relații între cele două instituții au condus la realizarea și a acestui gen de colaborare, facilitând pe această cale cunoașterea nemijlocită a mărturiilor care relevă modul cum s-au desfășurat evenimentele în timpul revoluției de la 1848-1849 pe plaiurile românești.

În continuare, a luat cuvântul Alexandru Irimia, secretarul I al Ambasadei României în Germania, care a subliniat semnificația unui asemenea act de natură să evidențieze aspirațiile înaintașilor, modul de afirmare a acestora și în special relațiile existente între revoluționarii din toate centrele de acțiune ale Europei.

A continuat la cuvânt prof. dr. Costin Feneșan, director general al Arhivelor Naționale din România, care a realizat o succintă incursiune în istoria poporului român, prilej de a prezenta cauzele care au generat evenimentele de la 1848-1849, dificultățile cu care s-au confruntat revoluționarii ca urmare a intereselor dominante ale celor interesați de a stăpâni această vatră de viațuire românească. În final, au fost adresate mulțumiri gazdelor pentru posibilitățile create ca

această expoziție să fie cunoscută atât de locuitorii orașului Koblenz cât și, ulterior, în alte centre ale Germaniei, inclusiv în instituțiile culturale ale sașilor și șvabilor originari din România. A fost, totodată, prilejul de a mulțumi tuturor celor care au contribuit la realizarea acestei acțiuni.

Reținem interesul manifestat de participanți, reacția atât în timpul audierii vorbitorilor cât și în timpul vizitării expoziției, unde, mai ales, prin întrebările lansate, cu referință la exponate, și nu numai, s-a creat posibilitatea clarificării multora din semnele de întrebare, pe care, din informații dobândite anterior, de multe ori contradictorii, le aveau în urma lecturii unor lucrări ce prezentau poporul și istoria românilor. Desfășurat într-o atmosferă degajată, acest „colocviu“ a dovedit interesul participanților dar și faptul că în privința prezentării istoriei României sunt încă multe de făcut pentru a fi înțeleasă evoluția, perenitatea de viață pe teritoriul românesc, specificul ca națiune europeană, aspirațiile înaintașilor și ale actualelor generații. Că n-a fost o prezență formală, de complezență, a dovedit-o timpul acordat de participanți vizitării expoziției, modul cum, confruntându-se cu textul catalogului, căutau să vizualizeze exponatele respective. Menționăm că, în momentul pășirii spre sala de expoziție, după ce luaseră de pe măsua de

la intrare catalogul multiplicat de gazde, vizitatorii s-au îndreptat spre panoul central, fiind remarcabilă atenția cu care l-au studiat, ca apoi să se îndrepte spre primele panouri. Am apreciat că o parte din participanții la acest vernisaj erau persoane ce se constituie în o permanentă prezență la sala de studii și, ca atare, aceștia preconizau ca în perioada de găzduire a expoziției la Koblenz să revină și să aducă și alte persoane - deci, o sigură difuzare a mesajului expoziției.

Am regretat că această manifestare nu a fost înregistrată cu o cameră video sau cu ajutorul peliculei fotografice. Este de reținut pentru ca pe viitor, în situații similare, să avem posibilitatea de a face asemenea înregistrări, concludente mărturii pentru urmași.

Suntem datori să facem o mențiune și pentru modul cum gazdele au asigurat o frugală tratație a participanților, oferindu-le covrigi, asemănători celor brașoveni și un pahar cu vin, produs al podgoriilor de pe valea Moselei.

În concluzie, participanților la vernisajul expoziției *Revoluția românilor de la 1848-1849 în context european* le-a fost oferită posibilitatea de a fi timp de câteva ore în ambianța unor mărturii concludente, generatoare de cunoaștere nemijlocită și de completare în timp a informațiilor.

Experiența dobândită se impune a fi valorificată și extinsă și cu alte arhive străine, predilect

cu cele din țările unde în decursul veacurilor au fost reunite numeroase informații ce fac referință la istoria românilor, la relațiile cu aceste state.

SUMMARY

Thanks to the good relations established between the National Archives of Romania and the Federal Archives of Germany, the two institutions have organized, at the beginning of 1999, a great exhibition dedicated to the events which took place in the Romanian Principalities in 1848-1849. The exhibition entitled "The Romanian Revolution of 1848-1849 within a European context" was achieved by a rigorous selection of the numerous documents preserved in the National Archival Fonds of Romania as

well as in the foreign archives. The 288 documents displayed on 39 panels illustrate various aspects concerning the outbreak, the development and the repression of the Romanian Revolution by the Great European Powers of the time.

This exhibition, which is conceived to move from town to town in the host country, shows the events chronologically, focusing on the unitary character of the revolution, i.e. the fact that Romanians in Wallachia, Transylvania and Moldavia took part in and contributed all to this movement.

The exhibition was varnished on the 14th of January 1999 at the headquarters of the Federal Archives in Koblenz whence during 1999-2000 it will be displayed in other cities of the Federal Republic of Germany, including those which house the museums of the Romanian Saxons and Swabians. The varnishing was a success and a wonderful opportunity for a dialogue which offered answers to several questions on the history of the Romanian people raised by the mass media in the course of time.